

cům, kteří byli chápáni jako „dvorní spisovatelé“ režimu (Iwaskiewiczův případ). Zdá se, že výtka tohoto typu, dnes tak snadno vyřknutelná, je nadbytečným a hrubým zjednodušením. Podobně jako příliš obecná výtka určená českým interpretům polské literatury, kteří podle Posledního „ve vztahu k polským tradicím a historické minulosti vůbec si (totiž naši interpreti) řeší české problémy“ (s. 151). Posledním postulovaným postojem interpreta, který je schopný zachovávat vědomí „dvojakosti významových horizontů, rozdílnosti polských a českých souvislostí“ (s. 157), je pouze postojem ideálním, jakýmsi vytouženým stavem. Ve skutečnosti však zapojování děl cizí literatury do vlastního kulturního kontextu se přirozeným způsobem pojí s kladením jiných otázek vůči textu, než by tomu bylo v kontextu rodné literatury.

Posledního studie je nepochybně možné doporučit studentům i přednášejícím poválečnou polskou a českou literaturu po obou stranách hranice. Je také cenná v rámci polonistického bádání, které Poslední provádí už po mnoho let. Nelze ji však bohužel doporučit studentům, kteří se teprve polštinu učí, neboť v knize je výjimečně odbyta jazyková redakce polských jmen, názvů děl i citátů.

Joanna Królaková

Konference o socialistickém realismu

Ve dnech 11.–12. října se na půdě Ústavu pro českou literaturu AV ČR konala konference *Literatura socialistic-*

kého realismu: východiska, struktury a kontexty totalitního umění, jejímiž spolupřadatelé byly kromě domovské instituce Ústav slovenskej literatúry SAV a Slovenský inštitút v Praze.

Po úvodním slovu Pavla Janáčka, který ve stručnosti připomněl hlavní české práce věnované literatuře a kultuře stalinského období (Antonína Brouska, Vladimíra Macury, Jiřího Knapíka, Michala Bauera aj.) a zmínil i novější publikace rusistické či polonistické, následovaly obecněji koncipované referáty. Antropolog Ivo T. Budil nejdříve vymezil pojem totalitarismu a ve svém pojetí zvláště akcentoval roli totalitní politické imaginace, jež má zásadní podíl na aktivizaci širokých vrstev. Následující, rovněž teoreticky zaměřený příspěvek René Bílika sledoval způsoby vytváření obrazu minulosti a nového směřování dějin v kontrastu k zobrazení současnosti tak, jak byla chápána zejména v období stalinismu.

Joanna Królaková svým příspěvkem o současném polském výzkumu socialistického realismu otevřela mezinárodní rozměr setkání. Na ni pak navázal Petr Poslední, který na příkladu polského *Slovníku socialistického realismu* (2004) poukázal na problémy kolísání mezi „objektivní“ rekonstrukcí dějin a osobními postoji k padesátým letům; spor o stalinismus je podle něho „sporem o naše postoje k nám samým“. Poté následoval blok příspěvků slovakistických. Jednotliví referenti se ve svých příspěvcích soustředili převážně na poetiku socialistickorealistických děl autorů, jako byli Rudolf Jašík či Alfonz Bednár (Zora Prušková), Dominik Tatarka a Ivan Klíma (Jelena Paštěková), Ladislav Mňačko (Stephan-Immanuel Teichgräber) či Vladimír Mináč (Pavol Matejovič). Dobové recepci díla Vítězslava

Nezvala, konkrétně skladeb *Zpěv míru* a *Stalin*, věnovala svůj příspěvek Jana Königsmarková.

Referáty závěrečného bloku prvním dne se věnovaly strategiím budovatelské kultury mimo úzce literární hranice: Holt Meyer hovořil o masové písni a její zpětné reflexi v odborném diskurzu a Ivan Klimeš na ukázkách z filmové produkce budovatelského období (snímky *Zítř se bude tančit všude*, *Usměvavá zem* a *Dovolená s Andělem*) pojmenoval vizuální strategie „komunistického realismu“ ve filmu. Soustředil se přitom, podobně jako René Bílík, na zdůraznění rozměru budoucnosti, dále na umělé konstruování reality při natáčení filmových týdeníků, na specifické symboly a atributy, jež měly zpřístupňovat a upevňovat komunistickou ideologii v povědomí běžného diváka i vztah intimního a kolektivního rozměru v budovatelských hraných filmech.

Na poslední – filmový – referát prvního dne jednání navázalo večerní promítání raného budovatelského filmu *Katka* režiséra Jána Kadára, jež se uskutečnilo v prostorách Slovenského inštitútu.

Druhý den jednání zahájil Pavel Janáček, který sledoval, jaké postavení měl v rámci budovatelské literární kultury specifický publikační typ románů vycházejících na pokračování v různých v obrázkových týdenících a v denním tisku. Graficky znázornil omezenou kontinuitu s publikační praxí předchozího období, dále pak upozornil na to, že mezi romány na pokračování, jež se objevovaly v denním tisku padesátých let (*Lidová demokracie*, *Svobodné slovo*), jednoznačně převažovaly tituly klasických autorů (např. Aloise Jiráska), zatímco současná socialistickorealistická díla byla opomíjena. Kuriózní

byl i poukaz na epizodu románových seriálů v hlavním literárním časopise oficiální kultury (*Nový život*), kde se v letech 1951 a 1952 pokusili učinit z této formy publikace jakýsi „funkční soustruh“, na němž si spisovatelé ověřovali kritické přijetí svých následně knižně publikovaných děl. Příspěvek Petra Šámala srovnával autorské úpravy textů, jež vyšly nejprve v letech třicátých a posléze byly v upraveném vydání publikovány v letech padesátých (jednalo se o prózy T. Svatopluka, Vaška Káni a Gézi Včeličky). Pro úpravy v „přepřacovaném vydání“ podle něho byl charakteristický jazykový purismus (tj. úpravy směrem ke spisovnosti), dále proměna obrazu postav, jež měly reprezentovat určitou sociální skupinu (posuny měly zdůrazňovat pozitivní či negativní vlastnosti příslušníků jednotlivých tříd), a přepřacování některých motivů a témat (zejména se jednalo o dopisování scén o významu meziválečného dělnického hnutí a naopak potlačování obrazů lidské sexuality).

Širší diskusi vyvolal příspěvek Gertraude Zandové o Egonu Bondym a jeho díle charakterizovaném jako soc-art, kuriózními životními osudy se zabýval Marcel Arbeit: posluchače seznámil s životem i žurnalistickou praxí manželů Wheelerových, amerických novinářů, kteří v stalinském Československu zažádali o azyl a až do hloubi šedesátých let publikovali články v ostře vyhoceném propagandistickém duchu, odpovídajícím studené válce.

Přípomínku dobové atmosféry vneslo do konference nejen zmíněné promítání budovatelského filmu, ale také reprodukce dobových budovatelských písní včetně jejich parodií, jež byly v padesátých letech vysílány Svobodnou Evropou. Recesistický rozměr mělo

závěrečné poděkování organizátoru akce Petru Šámalovi, jež přednesla delegace v pionýrských krojích.

Na závěr členové pořadajícího oddělení pro výzkum literární kultury ÚČL AV ČR vyhlásili téma konference, jež se uskuteční v říjnu 2007: bude věnována ekonomickým souvislostem spisovatelské profese.

Alena Fialová-Šporková

K recenzi edice Sládkových básní Z. Smolkou (ČL 2006/5)

Dá se předpokládat, že každá vážná kritika odborně významnějšího počínu ve vědeckém časopise, jako je *Česká literatura*, bude zejména sledovat, co podstatného nová práce znamená, v tomto případě co přináší nového k poznání Sládkova díla, co metodologicky dává nebo nedává současnému literárněhistorickému i textologickému bádání, ocení její přednosti a nakonec přirozeně vytkne záporné díla, jeho případné omyly a chyby, kterých se především editoři dopustili. Zdeněk Smolka postup obrátil a soustředil se cele na to poslední. Přitom jsem přesvědčen, že recenzovaný soubor Sládkových veršů je významným edičním činem už i z časových důvodů; když nepočítám zkomolené vydání Alberta Vyskočila, uplyne co nevidět sto let, co se objevila jejich poslední souborná edice, pořízená dokonce ještě samotným básníkem.

Hned na začátku Z. Smolka vytýká, že soubor uspořádaný Milanem Jankovičem a Miladou Chlábcovou neobsa-

huje veškeru Sládkovu básnickou tvorbu, jak se o tom někdo vyjádřil (nikoli ovšem editoři) a považuje to za chybu, dokonce toho rázu, že se mu zdá, „že koncepce edice nebyla předem zcela přesně promyšlena“ a že „neexistuje omluva pro vynechání kteréhokoli cyklu. Redukovaný celek není celek.“ Kritik se žel velice mylí: koncepce svazků byla editory důkladně promyšlena, a dokonce schválena vědeckou radou České knihovny. Editoři vskutku nemohou za to, že si Zdeněk Smolka spletl Českou knihovnu s Knihovnou klasiků. Mohl si alespoň všimnout, že na rozdíl od ní v České knihovně zásadně nevycházejí jakékoli spisy, ale jednotlivá díla a jen výjimečně (například u Jana Zahradníčka) i soubory několika sbírek. Jakýkoli jejich výběr, pokud jde o ucelené sbírky a ne výběry z nich, je legitimním právem editorů a za to, že nejde o neobdobnou svévoli pořadatelů, ručí další údy České knihovny. Editoři Sládkových veršů se tedy nepotřebují nikomu omlouvat.

Záhy následuje kritika literárněhistorického komentáře. O něm se dovidáme jen dvě věci: že Milan Jankovič neprávem použil sousloví Sládek-křesťan, protože v jedné básni se její autor inspiroval také staroperským Zaratuštrou, a že choval pochybnosti o některých člancích křesťanské víry. Jako kdyby pochybující křesťan přestal být křesťanem. A pak už následuje jen závěrečná hodnotící floskule. Více už o všech třech Jankovičových komentářích ani slovo. Obdobně je to s kritikou textu. Kromě velmi problematické výtky, že je porušena zvuková stránka verše tím, že editorka odstranila jednu nadbytečnou čárku, zase nic dalšího.

Hlavní kritikův nápor míří na tiskové chyby, které jsou jistě nepříjemné a nemělo by k nim docházet. Zpra-